

STATISTIKATEGEVUS

Eesti Panga seadusjärgne ülesanne on koostada riigi maksebilansistatistikat ning raha- ja finantsstatistikat. Keskpanga statistikategevuse eesmärk on pakkuda nii oma ülesannete täitmiseks kui ka avalikule tarbijale kvaliteetset, usaldusväärset, ajakohast ja erapooletut statistikat. Statistika kogumise, töötlemise ja avaldamise korraldus on paindlik ning arvestab rahvusvahelisi soovitusi ja statistikastandardeid. Statistika-tegevusest saadav sisend on väga oluline rahapoliitiliseks analüüsiks ning finantssektori ja Eesti välissektori riskide hindamiseks. Keskpanga veebilehe pidevalt täiendatav statistikarubriik sisaldab üle 400 tabeli ja teeb pangas koostatud statistika kättesaadavaks kõigile huvilistele väljaspool panka. Eesti Pank lähtub statistika-tegevuses nii riigisisestest kui ka rahvusvahelisest huvist. Ülesandeid täidetakse riikliku statistika üldtunnustatud häid tavasid järgides, olles samal ajal efektiivne ja ressursisäästlik.

Selle nimel, et kogu Eesti riikliku statistika korraldus oleks eespool nimetatud nõuete kohane, jätkas Eesti Pank 2009. aastal aktiivset osalemist uut riiklikku statistikaseadust välja töötava töögrupi tegevuses ja aruandluse lihtsustamist kavandava valitsuskomisjoni töös. Mõlemad töögrupid asutati 2008. aastal, et tänapäevastada riikliku statistika korraldust ja selle õiguslikke aluseid Eestis ning hõlbustada juba kogutud statistiliste andmete korduvkasutamist. See aitaks vähendada andmete esitamisest tekkivat halduskoormust ning alandaks statistika kogumise kulusid.

Aastal 2009 alustati Eesti Panga välisveebi statistikarubriigi uue struktuuri ja sisu väljatöötamist ning korraldati statistikamooduli hange, et Eesti Panga statistika oleks paremini ja kasutajasõbralikumalt kättesaadav. Muudatuste ettevalmistamine ja elluviimine jätkub 2010. aastal.

Praegu nüüdisajastatakse rahvusvahelisi statistikastandardeid. Eesti Pank osales selles prot-

sessis Euroopa Komisjoni (Eurostat) ja Euroopa Keskpanga (EKP) mitme töörühma ning komitee kaudu. Eesti Panga esindajad võtsid osa ka statistikastandardite uuendamisele pühendatud seminaridest. Aastast 2014 hakkavad kõik Euroopa riigid korraga rakendama uusi rahvamajanduse arvepidamise ja maksebilansistatistika standardeid.

2009. aastal osalesid keskpanga eksperdid ka Eesti OECDga liitumise läbirääkimistes, varustades liitumisaruande koostajaid statistilise materjaliga. Mitmes OECD komitees sooritati edukalt OECD statistikanõuetele vastavuse eksamid.

Eesti Pank korraldas 2009. aastal kaks rahvusvahelist statistikatöörühmade kohtumist: Euroopa Keskpanga üldmajandusstatistika töögrupi töökohtumise ning Põhjamaade ja Balti riikide keskpankade statistikakoostöövõrgustiku NORDSTAT seminari.

Pangandus- ja muu finantsstatistika

2009. aastal jätkas Eesti Pank ettevalmistusi, et andmete kogumine ja koostatavad väljundid viia kooskõlla Euroopa Keskpanga nõuetega. Peamiselt hõlmas tegevus krediitiasutuste aruandlusemuudatuste väljatöötamist EKP uute rahaloomeasutuste statistika määruste kohaselt. Eesti Panga presidendi asjaomased määrused, millega täiendati olemasolevaid aruandeid ja kehtestati üks uus aruanne, jõustusid 1. jaanuaril 2010.

Euroopa Keskpangale edastati finantssektori statistikat 2008. aastaga võrreldavas mahus. Lisaks tehti ettevalmistusi investeerimisfondide statistika koostamiseks ja edastamiseks EKP uue määruse kohaselt. Kuni 2009. aasta lõpuni edastati investeerimisfondide statistikat agregeeritud ja lihtsustatud kujul. Alates 2010. aastast hakatakse EKP-le investeerimisfondide statistikat edastama euroala riikidega samas mahus.

2009. aasta sügisel korraldati Eesti Pangas rahaloomeasutuste bilansistatistika koostamise ja EKP-le edastamise audit. Selle käigus vaadati põhjalikult üle kogu protsess andmekogumisest ja töökorraldusest väljundite koostamise ja edastamiseni. Audit korraldati EKP juhiste kohaselt. Audit andis seda laadi statistika kogumisele ja koostamisele Eesti Pangas kõrge hinnangu ega tuvastanud puudujääke.

2009. aasta kevadel hakati välja töötama kvartaalsete finantskontode koostamise automatiseeritud süsteemi. Aluseks võeti Soome Pangas väljatöötatud eritarkvara, mida hakati Eesti Panga infosüsteemi lõimima. Aasta lõpuks jõuti ette valmistada rakenduse majutamise tehniline keskkond ning koostada veidi üle poolte andmeallikate kirjeldused ja need allikad kõnealuse tarkvaraga integreerida. 2010. aasta lõpuks on plaanis jõuda nii kaugemale, et uut tarkvara saaks osaliselt kasutada kvartaalsete finantskontode koostamises.

2009. aastal arendati aktiivselt Eesti Panga statistikaväljundeid. Esiletoomist väärib Eesti Panga välisveebi statistikarubriigi all alamloike „Rahaloomeasutuste statistika“ väljatöötamine. Seal avaldatakse rahaloomeasutuste agregeeritud bilanss ning raha- ja krediidiagregaadid EKP meetoodika kohaselt. Teiste rahaagregaatide kõrval avaldab keskpank nüüd ka laiemat rahapakumise näitajat M3.

Regulaarseid statistikaväljundeid koostati ja edastati tarbijatele ajakohaselt. Tavapärastele väljunditele lisandus uusi (nt alustati kord kvartalis finantstugevusindikaatorite edastamist IMFi). Samuti lisandus hulgaliselt päringuid rahvusvahelistelt organisatsioonidelt (EKP, IMF, BIS jt) ja andmeedastust seoses IMFi missioonide ja OECDga liitumise ettevalmistustega

Maksebilansistatistika

2009. aastal oli maksebilansistatistika koostamise prioriteet 2010. aastast rakenduvate OECD otseinvesteeringute statistika koostamise uute standardite (*OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, 4th Edition*) juurutamine. Toimusid arutelud meetoodikaküsimustele optimaalsete lahenduste leidmiseks ja ka muud konsultatsioonid ekspertidega väljastpoolt Eesti Panka. Uute standardite järgimiseks oli vaja muuta aruandevorme ja maksebilansistatistika infosüsteemi BOPFACTS.

Keskpank edastas 2009. aastal Eurostatile esimest korda väljaspool Euroopa Liitu registreeritud ja Eesti residentide kontrollitavate ettevõtete statistikat¹ (ettevõtete arv, käive, töötajate arv) 2007. aasta kohta. Eestis registreeritud ja mitte-residentide kontrollitavate ettevõtete statistika² koostamise eest vastutab statistikaamet.

Sisemajanduse koguprodukti (mille üks sisend on maksebilansi kaupade ja teenuste konto) ja maksebilansi suurema kooskõla tagamiseks hakati 2009. aastal kvartali maksebilanssi avaldama samal päeval SKP avaldamisega ehk senisest 20 päeva varem (senise tähtaja T + 90 asemel tähtajaga T + 70).

2009. aastal arendati veebipõhist aruandlusportaaali eAruanne, tehti koostööd andmeesitajatega maksebilansi algandmete ja väljundite kvaliteedi parandamiseks ning täiendati maksebilansi meetoodikat. Maksebilansistatistika veebipõhise aruannete kogumissüsteemiga eAruanne oli 2009. aasta lõpuks liitunud 1438 ettevõtjat ehk 39% andmeesitajatest. Aasta jooksul liitus portaaliga 349 andmeesitajat ehk ligi kaks korda enam kui aasta varem. Portaali kasutajate hulgast lahkus 91 ettevõtjat, peamiselt likvideerimise või

¹ Ingl k *outward FATS (Foreign Affiliated Trade Statistics)*.

² Ingl k *inward FATS*.

ühinemise tõttu. Esialgne analüüs näitas, et portaaliga liitunud ettevõtjate statistikakultuur (aruannete esitamise tähtaeg, vastamismäär) oli kõrgem kui valimis keskmiselt. Aasta jooksul tehti aruandlusportaalile hooldustöid ja väiksemaid täiendusi, kõrvaldati pisivigu ning valmistati ette uus hooldusleping. OECD uute statistikanõuete juurutamise tõttu alustati ka ettevalmistusi aruandevormide muutmiseks infosüsteemis.

Koostöö statistilisi andmeid koguvate ja haldavate riigiasutustega oli tihe. Statistikaametilt võeti täielikult üle välissektori kaudselt mõõdetavate finantsvahendusteenuste³ arvestus, sest kõik lähteandmed pärinevad Eesti Pangast. Maksebilansistatistika infosüsteemis töötati välja algoritmid, mis hõlbustavad väljundite koostamist rahvusvaheliste nõuete kohaselt ning andmete edastamist. Lisaks muudatustele statistikaameti vaatluste sisus kaasnes ümberkorraldustega loobumine maksebilansi investeerimis- ja pensionifondide aruandest (nn vorm 5), sest andmeid saadakse edaspidi finantsinspektsiooni täiendatud aruannetest.

Reisiteenuste konto koostamisel alustati koostööd Tartu Ülikooli ettevõttega Positium OÜ ning selle tulemusena võeti kasutusele mobiilpositsioneerimise meetod mitteresidentide arvu hindamiseks Eestis. Uued andmeallikad oli vaja kasutusele võtta, sest statistikaamet lõpetas turistide piiriküsitlused. Mobiilpositsioneerimine võimaldab eristada kuni 100 eri riigist pärit Eesti külastajaid ning nende külastuse kestust. Positium OÜga sõlmiti ka uus leping Eestist pärit reisijate arvu hindamise meetoodika väljatöötamiseks külastatavate riikide kaupa.

Euroopa Liidu rahvusvaheliste maksete uue määruse vastuvõtmise tõttu, mis tõstis maksete deklareerimise lävesid, muudeti 2009. aastal ka asjaomast Eesti Panga määrust. Muudatused jõustuvad 2010. aastal ning uus kord vähendab

äriühingute aruandluskoormust. Samuti täiendati maksebilansi kiirhinnangu mudelit otse- ja muude investeringute kohta ning tehti ettevalmistusi uue tegevusalade klassifikaatori EMTAK2008 (NACE-Rev2) kasutuselevõtuks.

Aruannete senisest paremale ja tähtajalisemale laekumisele aitas kaasa 2009. aastast juurutatud aruandlusdistsipliini rikkujatele sunniraha kohaldamine – aasta jooksul tehti sunniraha ettekirjutus ligi 100 äriühingule ning sunniraha menetlus algatati 8 juhtumil.

2009. aastal jätkus ka maksebilansistatistika kvaliteedi hindamine, milleks koostati kaks kvaliteediaruannet. Esimene neist oli Eurostati initsiatiivil ja Euroopa Liidu määrustel põhinev igaaastane jooksevkonto ja otseinvesteeringustatistika kvaliteedi aruanne. Selle põhjal oli Eesti maksebilansi kvaliteet endiselt hea, sest hilisem korrigeerimine on jäänud lubatud piiridesse. Teine aruanne koostati riikliku statistika hea tava põhimõttel ning see hõlmas maksebilansi kiirhinnangut, kvartali maksebilanssi ja rahvusvahelist investeerimispositsiooni. Kvaliteedianalüüsi tulemused on plaanis avaldada 2010. aasta alguses Eesti Panga veebilehel statistikarubriigis. Aegridade analüüsi ja kvaliteedikontrolli juures oli suureks abiks tarkvara Sirius juurutamine. Siriuse on välja töötanud Hollandi keskpank, kes seda ka edasi arendab. Statistikaeksperdid saavad selle tarkvara abil andmeid mugavamalt analüüsida. Ühtlasi arendati Siriust edasi nii, et see võimaldaks kontrollida maksebilansitehingute ja rahvusvaheliste investeerimispositsioonide kooskõla.

Rahvusvahelise koostöö vallas jätkus osavõtt Euroopa Keskpanga väärtpaberite koondandmebaasi (CSDB) projektist. Peamiselt kontrolliti Eesti Väärtpaberite Keskregistris registreeritud võlakirjaemissioonide ja börsil kaubeldavate aktiivate andmete kvaliteeti ning edastati neid kord

³ Ingl k *financial intermediation services indirectly measured* (FISIM).

kuus Euroopa Keskpangale. Samuti tehti ettevalmistusi üleminekuks väärtpaberipõhisele portfelliinvesteeringute statistikale alates 2011. aastast. EKP aruandlusmääruste kohaselt tuleb selle statistika koostamisel vähemalt 90% ulatuses kasutada väärtpaberipõhist (ISIN-koodi põhised) käsitlust. See peaks aitama vähendada eri riikide statistika ebakõla.

Üldmajandusstatistika

Üldmajandusstatistika vallas jätkati regulaarset andmeedastust Euroopa Keskpangale ja Rahvusvahelisele Arvelduspangale (BIS). Andmete edastamine laienes Euroopa Liidu majandus- ja rahandusministrite nõukogu peadirektoraadile (ECFIN), kellele saadetakse iga kuu andmeid välisfinantseeringute kohta.